

FAKİRLİK VE ZENGİNLİK*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!

Aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!

Cumanız mübarek olsun... Allah sizi rahmetine erdirsin... İki cihanda aziz ve bahtiyâr eylesin...

Şu anda Hollanda'da bulunuyoruz. Buradaki kardeşlerimiz, *İrfan Vakfı* diye bizim *Hakyol Vakfı*'na benzer bir vakıf kurmuşlardı. Dört tane konferans tertitlediler, beni çağırdılar. O vesileyle burada bulunuyorum. Çok memnunum yaptıkları faaliyetlerden... Güzel toplantılar oluyor, ziyaretler oluyor.

Şimdi size, Peygamber SAS Efendimiz'in hadis-i şeriflerinden birkaç tanesini, Hollanda'dan cuma sohbeti olarak okuyacağım. Allah hepinizden râzı olsun...

Rasûlüllah Sevgisinin Faydası

Abdullah ibn-i Ömer RA'dan birinci hadis-i şerif. Ebû Nuaym rivâyet etmiş. Peygamber SAS Efendimiz'i sevmekle ilgili:¹

---

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun

---

¹ Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VII, s.255, Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.185, no:939; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVIII, s.396, no:19713.

مَا اخْتَلَطَ حُبِّي بِقَلْبِ عَبْدٍ إِلَّا حَرَّمَ

اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ جَسَدَهُ عَلَى النَّارِ

(أبو نعيم عن ابن عمر)

RE. 370/2 (*Ma'htelata hubbî bi-kalbi abdin, illâ harrama'llâhu azze ve celle cesedehû ale'n-nâr.*) Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.

Buyuruyor ki Peygamber SAS Efendimiz:

(*Ma'htelata hubbî bi-kalbi abdin*) “Bir kulun kalbine, gönlüne benim sevgim, muhabbetim karıştı mı, (*illâ harrama'llâhu azze ve celle cesedehû ale'n-nâr*) Allah-u Teâlâ Hazretleri onun vücudunu cehenneme haram kılar.”

Hadis-i şerifin mealı bu. Yâni, bir müslüman kulun gönlünde Rasûlüllah sevgisi varsa, o sevgi kalbine yerleşmişse, kalbiyle imtizac etmiş karışmışsa, kalbi Rasûlüllah'ın sevgisiyle dolmuşsa; ona Allah cehennem azâbı vermez, o kulu cehennemine sokmaz.

Rasûlüllah'ın sevgisi kalbinde olduğu için, o cehenneme girmez, cennetlik olur. Onun için, aziz ve sevgili kardeşlerim hepimizin Rasûlüllah SAS Efendimiz'in sevgisini elde etmemiz lâzım!..

Tabii, Rasûlüllah SAS Efendimiz'i sevebilmemiz için onu tanımamız gerekiyor. Onu tanırsak, onun evsafını iyi bildiğimiz zaman, onun evsafını öğrendiğimiz zaman, hayatını, ahlâkını, harekât u sekenâtını iyice tahlil edebilseniz, sevmemek

mümkün değil, hayran olmamak mümkün değil... Yaptığı işlerin ne kadar güzel olduğunu anlayıp da, insanın kalbinin Rasûlüllah aşkıyla dolmaması mümkün değil...

O halde ne yapmamız gerekiyor?.. Peygamber SAS Efendimiz'in hayatını öğrenmemiz gerekiyor. Rasûlüllah'ın sîretini, yâni hayatını okumamız gerekiyor. Nasıl çalışmış, nasıl kendisine peygamberlik gelmiş?.. Nasıl sıkıntılara rağmen, Allah'ın kendisine vermiş olduğu peygamberlik vazifesini fedakârca, çok büyük bir muazzam, muhteşem bir gayretle, azimle nasıl anlatmış?.. Etrafındaki o cahil, o gâfil, o hırçın, o bedevî insanları, nasıl İslâm terbiyesiyle güzelce yetiştirmiş, nasıl sâlih insanlar haline getirmiş?.. Bunları sîretini okuyup anlayabiliriz.

Hadis-i şerîflerini okuyup, bize olan nasihatlarını anlarız. Ve onun fikirlerini öğrenmiş oluruz. Onun için Rasûlüllah SAS Efendimiz'in hadis-i şerîflerine de ailece, topluca zaman ayırmalıyız ve açıklamalı hadis kitaplarını; böyle izahları olan, dipnotları olan, içerideki izah edilmesi gereken püf noktaları açıklayıcı hadis kitaplarını, çoluk çocuğumuza okumamız çok faydalıdır.

Bir de, Rasûlüllah SAS Efendimiz'e çok salât ü selâm getirmemiz lâzım!.. Rasûlüllah SAS Efendimiz'e salât ü selâmları, melekler derhal Peygamber Efendimiz'e bildirirler. Peygamber Efendimiz de tabii, kendisine salât ü selâm getiren ümmetine mukâbele eder. O bakımdan

salât ü selâm ile, Rasûlüllah'la âşinâlık hâsıl olur, Rasûlüllah'a yakınlık hâsıl olur. Rasûlüllah'ın rızası kazanılır. Rasûlüllah SAS Efendimiz'in sevgisi insanın kalbine yerleşir.

Bu söylediklerimi hem kendimiz için yapmamız gerekiyor, hem de çoluk çocuğumuza, aile halkımıza, Rasûlüllah sevgisini aşılacak çalışmalar yapmamız gerekiyor. Çocuklarımızı Rasûlüllah sevgisiyle, muhabbetiyle ve Rasûlüllah'ın hayatı ve hadisleriyle ilgili bilgilerle donatarak yetiştirmemiz gerekiyor. Birincisi bu.

Cuma günlerinde, cuma gecelerinde biliyorsunuz, Peygamber SAS Efendimiz'e çok salât ü selâm getirmek de, yine Rasûlüllah Efendimiz tarafından tavsiye edilmiş olduğundan, elimizde tesbih, dilimizde Rasûlüllah Efendimiz'in salât ü selâmı... Böylece bu konuşmayı dinledikten sonra camiye giderken, yolda, otobüste, otomobilde, vasıtada veya sokakta yürürken, camide Peygamber SAS Efendimiz'e salât ü selâmı çok çok getirelim!..

Zenginliğin Zararı

Şimdi Peygamber Efendimiz'in diğere bir hadis-i şerifine geçiyorum. Ebû Hüreyre RA'dan rivâyet edilmiş bu ikinci hadis-i şerîf. Buyuruyor ki Efendimiz:²

---

² Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.308, no:8060; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VIII, s.17, no:3222; Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.582, no:3970; Beyhakî, *Şuabü'l- İman*, c.VII, s.281, no:10314; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.220, no:6241; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.III, s.304, no:4673;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.XVIII, s.397, no:19716.

مَا أَخْشَى عَلَيْكُمْ الْفُقْرَ وَلَكِنِّي أَخْشَى عَلَيْكُمْ
التَّكَاثُرَ وَمَا أَخْشَى عَلَيْكُمْ الْخَطَأَ وَلَكِنِّي أَخْشَى
عَلَيْكُمْ التَّعَمُّدَ

(ك. هب. عن أبي هريرة)

RE. 370/3 (*Mâ ahşâ aleykümü'l-fakr, ve lâkinnî ahşâ aleykümü't-tekâsür; ve mâ ahşâ aleykümü'l-hata', ve lâkinnî ahşâ aleykümü't-teammüd.*) *Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.*

Burada da buyuruyor ki Peygamber SAS Efendimiz:

“Ben sizin için fakirlikten korkmuyorum, sizin fakir olmanızdan endişe etmiyorum, fakir kalmanızdan endişe etmiyorum; fakat zenginlikten, malınızın çokluğundan endişe ediyorum.”

Yâni siz fakir olabilirsiniz... Tabii Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin ihtiyaçlarımızı görmesi, bize lütfuyla hemen rızıklar vermesi, nimetlerini bol bol ihsân etmesi temennî edilir, dua edilir, istenir:

“—Yâ Rabbi, bize fazl u kereminden hayırlı kazançlar ihsân eyle... Hayırlı nimetler ver, işimizi rast getir... Gönlümüzün muradlarını ihsân eyle... Bizi kimseye muhtaç etme, fazl u kereminle zengin eyle...”

اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتُّقَى

وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى

(م.ت.ه. عن ابن مسعود)

(*Allàhümme innâ nes'elüke'l-hüdâ ve't-tukà, vel-afâfe ve'l- gınâ*)³ “Yâ Rabbi biz senden takvâ ve hidayet isteriz, afiyet ve zenginlik isteriz.” diye istenir ama, fakir de olsa bir insan netice itibariyle tazarrû ve niyaz eder Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne. Ondandır korkmuyorum diyor Peygamber Efendimiz.

“—Siz fakir olsanız da, yine Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne güzel kulluk etmeye devam edersiniz, namazınızı kılarırsınız, boynunuzu bükersiniz, yalvarırsınız, yakarırsınız. Fakirlikte sabredip ecir kazanırsınız. Ondandır endişe etmiyorum da, zengin olmanızdan, malınızın, mülkünüzün çok olmasından, malın yığılmasından endişe ediyorum.” diyor Peygamber Efendimiz ümmetine hitaben, sahabesine hitaben.

³ Müslim, *Sahîh*, c.XIII, s.250, no:4898; Tirmizî, *Sünen*, c.XI, s.394, no:3411; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.XI, s.394, no:3411; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, b.411, no:3904; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.235, no:674; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.I, s.277, no:267; Bezzâr, *Müsned*, c.I, s.326, no:2073; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.39, no:303; Taberânî, *Dua*, c.I, s.416, no:1409; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I, s.457, no:1856; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.II, s.182, no:3646; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.191, no:579; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.VI, s.183, no:4975.

Çünkü, çok olduğu zaman tabii bu mal çokluğunun insana yüklediği görevler var. Evet, Allah sana mal mülk çokluğu vermiş, zenginsin. Pekiyi başka müslümanlar nasıl? Dünyanın üzerindeki müslüman kardeşler, diğer ülkelerdeki insanlar ne yapıyorlar, ne yiyorlar, ne içiyorlar, aç mı, tok mu, rahat mı, sıkıntıda mı?.. Çeçenistan nasıl? Bosna nasıl? Somali nasıl? Afrika nasıl?.. Bangladeş nasıl? Filipinler nasıl?..

Arkadaşlarımızla Avustralya'dan hacca gidiyorduk, Manila havaalanına indi uçağımız. Öbür uçağı beklerken, otelde bekliyorduk. Bir açığöz arkadaşımız, hassas kardeşimiz, kârını zararını, sevabını bilen kardeşimiz ortalıktan kayboldu. Atladı arabaya şehre indi. Otel havaalanının yanında, biz orada kaldık. Biraz dışarı çıkalım, yürüyelim dedik. Baktık yürünecek bir yer değil, tekrar otele döndük.

Ama o arkadaşımız Manila şehrine indi, geldi. Gözleri yaşlı, ağlıyor, sakallı, kocaman adam, ağlıyor. Merak ettik:

“—Niye ağlıyorsun?” dedik.

“—Hocam, yanımda biraz biriktirdiğim zekâtım vardı, o zekâtı buradaki müslümanlara vermek için geldim. Biliyorum buraları, Manila Camii'ne gittim. O kadar perişanlar, o kadar fakir insanlar var ki, onlara verdim zekâtımı ama, onların o perişanlığı beni üzdü, onun için ağlıyorum.” dedi.

Yâni, biz belki bilmeyiz. Filipinlerde nasıl müslüman olduğundan haberimiz yoktur. Vietnam'da müslüman olduğundan haberimiz yoktur. Halbuki müslüman kardeşlerimiz var, İslâm oralara yayılmış... Endonezya dünyanın en kalabalık müslüman ülkelerinden birisi. Malezya var... Hindi Çininde, azınlıkta da olsa Laos'ta, Kamboçya'da müslüman kardeşlerimiz var...

Hindistan'da müslüman kardeşlerimiz var, Hindularla beraber yaşıyorlar. Seylan'da müslüman kardeşlerimiz var, Afrika'da müslüman kardeşlerimiz var... İşte onlara karşı görevleri var müslümanların. Yâni müslümanın öteki müslüman kardeşlerine karşı mâli görevleri var...

Dinimizde sadece namaz kılmak değil ibadet, sadece zikir değil... Bir de zekât gibi mâli bir ibadet var. Sadaka gibi güzel görevler var. Elindeki imkânları öteki müslümanlara vermesi lâzım! Öteki müslümanları kayırması, kollaması lâzım! Acıması, yardım etmesi lâzım!..

Bir insan fakir olursa, sorumlu olmaz. Çünkü yok bir şey... Ama zengin olduğu zaman, bu görevleri yapmadığı zaman Allah bunun hesabını sorar. Onun için Peygamber Efendimiz:

“—Ben sizin mal çokluğunuzdan daha çok endişe ediyorum.” diyor.

Aklıma gelen diğer bir sebep, neden acaba endişe ediyor Peygamber SAS Hazretleri:

Bir de fakirlik insanı Allah'a yaklaştırır, ibadet,

tazarrû ve niyaza döndürür de, zenginlik insanı şımartır. Kendisi şımarırsa, çocukları şımarır. Parayı çok bol bulunca, har vurup harman savurur, israf eder, kötü yerlerde harcar... Bar, pavyon, kumar, eğlence, zevk, keyif yerleri... Bir gecede şu kadar paraların döküldüğü, saçıldığı, harcandığı yerler var.

Tabii zenginliğin bu tarafı var. İnsanda bu tarafa doğru bir meyil meydana getiriyor. Zengin olup da parasını bu taraflara vermeyene ne mutlu ama, işte adam kendisi müslüman olsa, bilse bile, çoluk çocuğu bilmiyor. Bir nesil sonra durum değişiyor, torunları daha değişiyor. Bakıyorsun o mütedeyyin hacı babanın oğlu biraz gevşek. Torununun dinle diyanetle, imanla ilgisi kalmıyor. Neden?.. E zengin. Varlık içinde yetişmiş, şımarık yetişmiş, Allah'ın emirlerine kulak asmaz duruma gelmiş. Özel okullarda okumuş, Avrupalara gitmiş, ihtisaslar yapmış ama, bir güzel dünyayı öğrenmiş ama, ahireti bilmiyor.

Onun için ayet-i kerimede:

إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُفٍ
إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُفٍ
إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُفٍ

(العلق: ۶-۷)

(Inne'l-insâne leyatğâ. En raâhü'stağnâ.)
[İnsanoğlu kendini zengin görünce, müstağni görünce, azgınlık eder.] (Alak, 96/6-7)
buyruluyor.

İnsan kendisini zengin görünce, müstağni görünce, tuğyan etme temâyülünde olduğundan, Efendimiz ondan korkuyor, Fakirlikten ziyade, ümmetin mal çokluğu karşısında çokluk imtihanını başaramamasından daha çok korkuyor. Çünkü fakirlikte Allah'a yöneldiği zaman dua edince, ibadet edince aslında ahiret bakımından sevaplı oluyor da; Allah'tan kopunca, Allah'a dua etmez olunca, o zaman fena oluyor.

Peygamber Efendimiz'in yine bir hadis-i şerifi var, beni çok etkiler, düşündürür, duygulandırır, heyecanlandırır:⁴

مَنْ لَمْ يَدْعُ اللَّهَ غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ

(حم. ش. عن أبي هريرة)

(*Men lem yed'ullàhe gadıba'llàhu aleyhi*) “Kim Allah'a dua etmezse, Allah ona gazab eder.” Allah dua eden kulunu seviyor, isteyen kulunu seviyor. Niyaz eden, münâcaat eden, kendisini anan, kendisine yönelen kulunu seviyor. Böyle hiç bir ihtiyaç duymayıp, hiç Allah hatırına gelmeyen kulları, kendisine dua etmeyen kulları sevmiyor.

Zenginlikte de insanı böyle gaflete düşürme tarafı olduğundan, bu hususta Efendimiz endişe ediyor. Tabii ne mutlu şuurunu bozmadan zengin

⁴ İbn-i Mâce, *Sünen*, c.XI, s.278, no:3817; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.443, no:9717; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VI, s.22, no:29169; Begavî, *Şerhü's- Süneh*, c.II, s.394; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.VII, s.295; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.II, s.68, no:3160; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XXI, s.404, no:23844.

olabilenlere, müslüman duygularıyla, şuuruyla yaşayan zenginlere...

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁵

نِعْمَ الْمَالُ الصَّالِحُ لِلرَّجُلِ الصَّالِحِ

(حم. حب. ك. طس. ش. ع. هب. كر. عن عمرو بن العاص)

(Ni'me'l-mâlû's-sâlih, li'r-racüli's-sâlih) "Sâlih, zâhid, iyi bir müslümana temiz, helâl bir mal ne kadar yakışır."

Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz zengindi, Osman ibn-i Affan RA

Efendimiz zengindi, Sa'd ibn-i Ebî Vakkas Aşere-i Mübeşşere'den, zengindi. Allah şefaatlerine erdirsin... Onlar ne güzel hizmetler ettiler müslümanlara. Ne kadar Peygamber Efendimiz'in takdirini aldılar, duasını kazandılar. O paralarıyla ne kadar sevaplar elde ettiler.

⁵ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.197, no: 17798; İbn-i Hibbân, *Sahîh*,

I, s.6, no:3210; Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.3, no:2130; Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, c.I, s.112, no:299; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.III, s.291, no:3189; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XIII, s.263, no:7336; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VII, s.18, no:22628; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.91, no:1248; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.II, s.259, no:1315; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.V, s.186; Tayâlisî, *Müsned*, c.II, s.316, no:1061; Tahavî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.XIII, s.268, no:5284; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *İslâhu'l-Mâl*, c.I, s.32, no:43; İbn-i Hacer, *el-İsâbe*, c.IV, s.653; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXVI, s.143, no:100019; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.IV, s.257, no:6757; Beyhakî, *el-Âdâb*, c.III, s.86, no:791; Amr ibnül-As RA'dan.

Keşfü'l-Hafâ, c.II, s.1821, no:2823; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXIII, s.348, no:26199.

Allah bizi öyle ağniyâ-i şâkirînden eylesin...
Mâlî imkânlarımızla dinimizi güzel uygulamayı,
sevap kazanacak işler yapmayı nasib eylesin...

Tabii bir duygu var. Biz kendimizi çok zengin saymayabiliriz, ben orta halli bir insanım diye düşünebiliriz kendimizi. Öyle değil, aslında bugün hepimiz el-hamdü lillâh, o Peygamber SAS Efendimiz'in çağına bakarsanız, o zamanki imkânlarla bakıp da imkânlarımıza bakarsak, çok çok zengin sayılırız. Evlerimiz eşya doludur, dolaplarımız yiyecek doludur. Günlerce yetecek kadar gıdamız vardır. Yıllarca giyecek kadar libasımız, elbisemiz vardır. Yâni onlara göre değil.

Peygamber Efendimiz'in zamanında olsa, bizim gibi insanlar kendi giyimlerinin fazlasını hemen tasadduk ederlerdi, kendi ihtiyaçlarından fazla gıdaları hemen verirlerdi. Böyle müslümanlar arasında bir dengesizlik; birisi açlıktan ölüyor, birisi tokluktan patlıyor, birisi çıplaklıktan titriyor, ötekisi elbiselerini nereye koyacağını bilemiyor durumu olmazdı. Dünyadaki müslümanların birbirleriyle yardımlaşması çok olurdu, dengesizlikler kalkardı. Allah o hali nasib eylesin...

Hadis-i şerifin devamında, Peygamber SAS Efendimiz bir debuyuruyor ki:

وَمَا أَخْشَىٰ عَلَيْكُمُ الْخَطَأَ وَلَكِنِّي

أَخْشَىٰ عَلَيْكُمُ التَّعَمُّدَ

(*Ve mâ ahşâ aleykümü'l-hata', ve lâkin ahşâ aleykümü'l- taammüd*) “Ben sizin hata yapmanızdan da korkmuyorum da, kasıtlı işler yapmanızdan korkuyorum.” Hata yapabilir bir müslüman. Yâni, ah hatâen oldu, bilmeyerek oldu, istemeyerek oldu, kusura bakmayın der, özür diler. O zaman tabii affolunur.

Ama kasden yapacak duruma gelirse, kasden yaparsa bir işi, bile bile, taammüden yaparsa; o zaman günaha açık olur. “Taammüden kusur işlemenizden korkarım, yâni böyle yapmayın!” Tabii hatâen yapmak elinde olmadan yapmasıdır insanın. Ama taammüden yapmak, büyük vebal yükler. Evet ikinci hadis-i şerif de bu.

c. Yöneticinin Samîmî Çalışması

Gelelim üçüncü hadis-i şerifimize, bu cuma dersimizde:⁶

مَا اسْتَرْعَىٰ اللَّهُ عَبْدًا رَعِيَّةً فَلَمْ يُحِطْ مِنْهُ

وَرَائِهِم بِالنَّصِيحَةِ إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ

(هـ.ب. ابن النجار عن عبد الرحمن بن سمره)

⁶ Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.13, no:7364; *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.II, s.21, no:804; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.IV, s.58, no:6181; Abdurrahman ibn-i Semure RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.50, no:14719; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVIII, s.406, no:19742.

RE. 370/5 (*Me'ster'a'llàhu abden raiyyeten, felem yuhit min verâihim bi'n-nasîhati, illâ harrama'llàhu aleyhi'l-cenneh.*)

İbnü'n-Neccâr Abdurrahman ibn-i Semure RA'dan rivâyet etmiş, sıradaki bu üçüncü hadis-i şerifi. Diyor ki Peygamber Efendimiz SAS, bu üçüncü hadis-i şerifte:

(*Me'ster'a'llàhu abden raiyyeten*)“Allah bir kulu bir raiyyetin başına geçirtip, tebaanın başına geçirtip, onlara hakim olmak, onları yönetmek, vatanı idare etmek vazifesi verdiği zaman...” Yâni o imkânı sağlamış, o da bir grup insanın başına yönetici, başkan, reis olarak seçilmiş. (*Felem yuhit min verâihim bi'n-nasîhat*) “Onları çepeçevre şöyle önlerinden, arkalarından koruyup kollamamış, iyilikleri için samîmî, içten çalışmamış ve o başkanlık vazifesini güzel yapmamışsa; o raiyyete, o tebaaya, o yönetilenlere karşı samimiyet ve ihlâsla, gayretle çalışma görevini yapmamışsa; (*illâ harrama'llàhu aleyhi'l-cenneh*) Allah ona cenneti haram kılar.”

Yâni yöneticinin nasıl olması lâzım?.. Halkını düşünmesi, halkının üzerine titremesi, çepeçevre kucaklaması ve onun ihtiyaçlarını görmeye çalışması ve onu mutlu etmek için var gücüyle uğraşması gerekiyor.

الدِّينُ النَّصِيحَةُ

(م. عن تميم الدارى)

(*Ed-dînü en-nasîhah*)⁷ “Din nasihattir.” buyrulmuş. Yâni nasihat; samimiyet, içtenlik demek. İçten, ihlâs ile, candan bir çalışmayla, var gücüyle çalışacak. Böyle yaparsa büyük sevap alır. Yâni var gücüyle onun yâni o tebaanın, o milletin saadeti, selâmeti, hayrı, salâhı için çalışırsa büyük sevap alır.

---

⁷ Müslim, *Sahîh*, c.I, s.182, no:82; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.XIII, s.107, no:4293; Neseî, *Sünen*, c.XIII, s.103, no:4126; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.102, no:16988; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.X, s.435, no:4574; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.III, s.72, no:823; Taberânî, *Mu’cemü’l-Kebîr*, c.II, s.52, no:1261; Beyhakî, *Şuabü’l-İmân*, c.IV, s.323, no:5265; Neseî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.IV, s.432, no:7820; Beyhakî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.VIII, s.163, no:16433; Begavî, *Şerhü’s-Sünneh*, c.VI, s.320; İbnü’l-Ca’d, *Müsned*, c.I, s.392, no:2681; Hamîdî, *Müsned*, c.II, s.369, no:837; İmam Şâfiî, *Müsned*, c.I, s.233, no:1152; Kudâî, *Müsnedü’ş-Şihâb*, c.I, s.44, no:17; İbn-i Asâkir, *Mu’cem*, c.I, s.278, no:561; Deylemî, *Müsnedü’l-Firdevs*, c.II, s.226, no:3095; Buhârî, *Târih-i Kebîr*, c.VI, s.460, no:2990; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.XIV, s.207, no:7495; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XI, s.54; Temîm ed-Dârî RA’dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.351, no:3281; Taberânî, *Mucemü’l-Kebîr*, c.XI, s.108, no:1118; Taberânî, *Müsnedü’ş-Şâmiyyîn*, c.I, s.74, no:92; Abdullah ibn-i Abbas RA’dan.

Neseî, *Sünen*, c.XIII, s.106, no:4129; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.297, no:7941; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.472, no:8901; Tahavî, *Müşkilü’l-Âsâr*, c.III, s.474, no:1246; Neseî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.IV, s.433, no:7822; Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*,

c.IV, s.122, no:3769; Temmâmü’r-Râzî, *el-Fevâid*, c.III, s.173, no:1171; Ebû Nuaym, *Hilyetü’l-Evliyâ*, c.VI, s.242; Ebû Hüreyre RA’dan.

Dârimî, *Sünen*, c.II, s.402, no:2754; Kudâî, *Müsnedü’ş-Şihâb*, c.I, s.45, no:19; Tahavî, *Müşkilü’l-Âsâr*, c.III, s.476, no:1248; İbn-i Asâkir, *Mu’cem*, c.I, s.281, no:568; Temmâmü’r-Râzî, *el-Fevâid*, c.III, s.77, no:1076; Abdullah ibn-i Ömer RA’dan.

Buhârî, *Târih-i Kebîr*, c.II, s.10, no:1522; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.IX, s.307; İbn-i Hacer, *Lisânü’l-Mîzân*, c.I, s.466, no:1438; Sevban RA’dan.

Mecmaü’z-Zevâid, c.I, s.263, no:290, 292; *Kenzü’l-Ummâl*, c.III, s.412, no:7196, 7197, 7201; *Keşfü’l-Hafâ*, c.I, s.414, no:1324; *Câmiü’l-Ehâdîs*, c.VII, s.259, no:6253.

Ama bunu yapmazsa; yâni geçti, oturdu koltuğa, emrinde askerler, emrinde hizmetçiler, emrinde beytü'l-mâl-i müslimîn; müslümanların paraları, pulları... Onları kötü yola kullandı, israfa harcadı, saraylar yaptı. Çengiler, eğlenceler, keyifler, ıyş u nûş meclisleri... Hani okuduğum tarih kitaplarından veya bugün dünya üzerinde gördüğümüz kötü yönetici tipleri. Böyle yaparsa, tabii ne yapmış olur? Kendisine verilen emaneti kötüye kullanmış olur. Mevkii, makamı, salâhiyeti ters kullanmış olur, kendi lehine kullanmış olur. Kendisi istifade etmiş ama başkalarını mahrum etmiş olur. Onun için onun cezası çok büyük oluyor. Cenneti Allah ona haram ediyor. Yâni, cennete girmesi asla mümkün olmuyor.

Onun için, Allah-u Teâlâ Hazretleri şuur ihsân etsin cümlemize, yöneticilerimize, müslümanları yöneten, müslüman milletleri yöneten yöneticilere; samimiyetle onların iyiliğini istesinler.

Hazret-i Ömer RA, Allah şefaatine erdirsin, devletin işini yaparken devlet mumunu yakarmış, kendi işini yapacağı zaman da, devletin mumunu söndürür, kendi mumunu, kandilini yakarmış. Yâni böyle bir ayırım yaparmış. Kendisini tebaadan ayırmamış, ganimetleri eşit taksim etmiş. Lükse, israfa kaymamış.

Basit ve sâde yaşamışlar. Beytü'l-mâl-i müslimîni korumuş, kollamışlar; israf etmemişler, kendi lehlerine aşırı kullanmamışlar. Tabii tarihe de adaletle, hüsn-ü idareye riayetle geçmişler.

Allah-u Teâlâ Hazretleri şefaatlerine nâil eylesin...

Tabii, hepinizin duymuş olduğu bir meşhur hadis-i şerif var, Peygamber SAS Efendimiz buyurmuş ki:⁸

كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ
(خ.م.د.ت.حم.حب.طس.ع.هب.ق.حل.خط.عد.عن ابن عمر)

(Küllüküm râin, ve küllüküm mes'ûlün an raiyyetihî) [Hepiniz bir çobansınız ve hepiniz idareniz altındakilerden sorumlusunuz.]

⁸ Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.304, no:853; Müslim, *Sahîh*, c.III, s.1459, no:1829; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.145, no:2928; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.208, no:1705; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II s.54 no:5167; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.X, s.342, no:4490; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.81, no:206; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IV, s.170, no:3890; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.I,s.273, no:450; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.X, s.199, no:5831; Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.XI, s.319, no:20649; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.IV, s.322, no:5261; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.287, no:12466; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V, s.374, no:9173; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VIII, s.281; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.IV, s.143, no:2951; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.242, no:745; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *İyâl*, c.I, s.491, no:320; İbn-i Mürdeveyh, *Emâlî*, c.I, s.108, no:2; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.IV, s.428, no:2327; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.I, s.265, no:100; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.V, s.174; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VI, s.110, no:5954; Ukaylî, *Duafâ*, c.I, s.49; Ebû Mûsâ el-Eş'arî RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.I, s.273, no:450; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.I, s.123; *Kenzü'l-Ummâl*, c.VI, s.47, no:14710; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.152, no:209; Abdullah ibn-i Amr RA'dan. Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.V, s.276, no:2771; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-*

Duafâ, c.V, s.330, no:1483; Hz. Aişe RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.33, no:14670 ve 14710; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.941, no:1946; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XV, s.381, no:15753, 15754; RE. 343/1.

Hepimiz yöneticiyiz, hepimizin tebeası var, hepimizin raiyyesi var... Hepimiz çobanız, hepimizin sürüsü var, hepimiz sürümüzden mes'ulüz. Yâni evin sahibi de evin yöneticisidir, o da çoluk çocuğundan sorumludur. Vali de ilinden sorumludur, kaymakam kasabasından sorumludur. Devlet başkanı milletten sorumludur. Halife-i rûy-ı zemin de, bütün müslümanlardan sorumludur.

Aziz ve sevgili dinleyiciler, Allah bir kimseyi bir raiyyenin başına, bir halkın başına idareci tayin etmişse, o raiyyeye, tebaaya samimiyetle, içtenlikle hizmet etmesi gerektiğini bildiren hadis-i şerîfi tamamladık. Bir hadis-i şerif daha okuyalım, ondan sonra sohbetimizi bitirelim!

d. İlim ve Edeb

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki, bu günün diğer hadis-i şerifine geçiyoruz. Ebû Hüreyre RA'dan diğer hadis-i şerîf bu hadis-i şerîf:⁹

مَا اسْتَرَدَلَ اللَّهُ عَبْدًا إِلَّا حَظَرَ عَلَيْهِ الْعِلْمَ وَالْأَدَبَ

(ابن النجار عن أبي هريرة)

RE. 370/7 (*Me'sterzela'llàhu abden illâ hazzara aleyhi'l-ilme ve'l-edeb.*) "Allah-u Teâlâ Hazretleri bir kulu rezil etmek isterse, onu ilimden ve edebden mahrum eder."

⁹ *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.2, s.17, no:795; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.II, s.339; İbn-i Hacer, *Lisânü'l-Mîzân*, c.I, s.295, no:871; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.10, s.319, no:28927; Câmiü'l-Ehâdîs, c.XVIII, s.406, no:19741.

Yâni ilim ve edeb, insanı rezil olmaktan, rüsvâ olmaktan kurtaran iki güzel haslettir. Mü'minin ilim sahibi olması lâzım ve edeb sahibi olması lâzım!

İlim, bilgi demek. Her çeşit ilmi, bilgiyi öğrenmek önemli, fakat özellikle dinimizin esaslarına ait bilgileri müslümanların elde etmesi lâzım! Kendisinin lehine olan, aleyhine olan hususları bilmesi lâzım!.. Farzları, haramları bilmesi lâzım ki, farzları ihmal edip suçlu duruma düşmesin, haramları irtikâb eyleyip günahkâr duruma düşmesin... Şerri, hayrı bilmesi lâzım! Önemli olan bu...

Ondan sonraki öteki ilimler serbesttir. Yâni bazı insan şu ilimde ilerler, doktor olur. Bazı insanlar bu ilimde ilerler, ziraatçı olur. Bazı insanlar öteki ilimde ilerler, mühendis olur. Ama herkesçe müşterek olan dinî bilgileri bilmektir. Allah'ın neleri sevdiğini, Allah'ın nelere gazab ettiğini, biz kullarından Allah'ın neleri istediğini, bizim Allah'a nasıl kulluk etmemiz gerektiğini öğrenmek. Önemli olan bu... Bu ilimler önemli. Bunları mutlaka kendimiz, çoluk çocuğumuz, hepimiz öğrenmeliyiz. Bir de edebi öğrenmeliyiz.

Edeb nedir?.. Bir işi yaparken hatalardan sakınmak, hatasız yapmak; o işin edebidir. Hata olmasın, yanlış olmasın diye hatasız yapılmasını sağlayan kaidelere edeb diyoruz, âdâb diyoruz.

Tabii bir mecliste oturmanın edebi vardır, kalkmanın edebi vardır, konuşmanın edebi vardır, yemek yemenin edebi vardır. Ailede

geçimin edebi vardır, beyin, hanımın, çocukların edebleri vardır. Okulda hocanın, talebenin riayet etmesi gereken edebler vardır. Çarşı pazarda tüccarın, müşterinin riayet etmesi gereken edebler vardır. Bunların hepsi bilinmeli ve insan bunlara sahip olarak yaşamalı!.. Bunları yapmadığı zaman, ilmi bilmeyip edebe riayet etmediği zaman, insan kötü duruma düşer, rezil duruma düşer. Allah bir kimseyi rezil etmek isterse, ilimden ve edebden mahrum eder. O zaman o kimse insanların sevmediği, halkın sevmediği, topluma zararlı bir insan olur.

Allah-u Teâlâ Hazretleri şu güzel cuma gününün hürmetine, duaları kabul ettiği, kullarını affettiği bu güzel mübarek saatler hürmetine, bizlere hayırlı ilimler ihsân eylesin... Güzel edeblere sahib eylesin... Âdâba riayet eden müeddeb, edebli hayırlı kullar eylesin... Hayrı şerri bilen, ferâizi narhı bilen, bütün hareketlerini Allah'ın rızasına uygun yapan âlim, fâzıl, kâmil kullardan olmaya cümlemizi muvaffak eylesin...

Ömrümüzü tertemiz, Allah'ın rızasına uygun geçirelim. Ümmet-i Muhammed'e faydalı işler yapalım. Arkamızdan hayırla anılmamıza ve arkamızdan sevaplarımızın devam etmesine yarayacak işler yaparak, eserler bırakarak Rabbimizin huzuruna yüzümüz ak, alnımız açık olarak varalım!.. Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemizi iki cihanda aziz ve bahtiyar eylesin, sevgili ve değerli Akra dinleyicileri...

Size Hollanda'dan kucak dolusu sevgiler, selâmlar, içten dilekler... Allah-u Teâlâ Hazretleri gönüllerinizin muradlarını ihsân eylesin... Cümnenizi iki cihan saadetine nail eylesin...

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

20. 10. 1995 - HOLLANDA

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

